

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

© 2020 ЦИГАНОВА О. С., БУРЛАН С. А., КАТКОВА Н. В.

УДК 338.4
JEL Classification: D89; M29; M49

Циганова О. С., Бурлан С. А., Каткова Н. В.

Оцінювання результативності діяльності підприємств машинобудування України

У статті проведено аналіз діяльності машинобудівної галузі України з точки зору її результативності. Досліджено динаміку змін обсягів виробництва та реалізації машинобудівної продукції, фінансових результатів до оподаткування, чистого прибутку (збитку) та рентабельності (збитковості) операційної діяльності машинобудівної галузі в цілому та в розрізі її видів виробництв протягом 2013–2018 рр. Виявлено, що за всіма напрямками машинобудування в період 2013–2017 рр. спостерігався спад їх питомої ваги у загальному промисловому виробництві, хоча в грошовому вимірнику виробництва і реалізація машинобудівної продукції зростали з 2015 р. Питома вага реалізованої машинобудівної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції за 2013–2016 рр. знижувалася з 8,6 % до 6,1 %, а протягом 2017–2018 рр. зросла до 6,9 %. Визначено, що криза 2014 року суттєво вплинула на результативність діяльності підприємств машинобудування: фінансові результати різко знизилися до від'ємного значення, розмір чистого прибутку коливався відповідно до фінансових результатів, операційна діяльність була збитковою. Проте починаючи з 2015 р. машинобудівні підприємства спроміглися адаптуватися до ринкових і політичних змін, наростити обсяги виробництва і збільшити рентабельність діяльності, насамперед ті, які зайняті виробництвом комп'ютерів, електронної та оптичної продукції та електричного устаткування. Так, у 2014 р. збитки отримали як підприємства промисловості взагалі, так і машинобудування зокрема, у 2015 р. прибуток мали лише підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, а у 2016 р. до них приєдналися підприємства з виробництва машин і устаткування; у 2017 р. прибуток отримали підприємства всіх напрямів машинобудування, а у 2018 р. прибуток всієї машинобудівної промисловості зріс на 88,5 %. Відповідно, у 2015–2017 рр. відбулося динамічне зростання рентабельності операційної діяльності до 9,8 %, хоча у 2018 р. спостерігається його зниження на 13,3 %. Найбільшу рентабельність операційної діяльності мають підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції та електричного устаткування.

Ключові слова: оцінювання, результативність машинобудування, динаміка, виробництво, реалізація, фінансові результати, чистий прибуток, рентабельність, операційна діяльність.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-197-206>

Рис.: 6. Табл.: 6. Бібл.: 12.

Циганова Олександра Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку і економічного аналізу, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (просп. Героїв України, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

E-mail: cigalserg@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0929-1436>Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/W-1210-2017>

Бурлан Світлана Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і аудиту, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (вул. 68 Десантників, 10, Миколаїв, 54003, Україна)

E-mail: audit.svetla@gmail.comORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1838-6891>

Каткова Наталя Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і економічного аналізу, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (просп. Героїв України, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

E-mail: nataliavkatkova@gmail.comORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6199-4841>Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/U-1777-2017>УДК 338.4
JEL Classification: D89; M29; M49

**Цыганова А. С., Бурлан С. А., Каткова Н. В. Оценка
результативности деятельности предприятий машиностроения
Украины**

В статье проведен анализ деятельности машиностроительной отрасли Украины с точки зрения ее результативности. Исследована динамика изменений объемов производства и реализации машиностроительной продукции, финансовых результатов до налогообложения, чистой прибыли (убытка) и рентабельности

UDC 338.4
JEL Classification: D89; M29; M49

**Tsyhanova O. S., Burlan S. A., Katkova N. V.
Evaluation of the Performance of Ukraine's Engineering
Enterprises**

The article analyzes activities of the engineering industry of Ukraine in terms of their effectiveness. The study considers dynamic patterns of changes in the volumes of production and sales of engineering products, financial results before tax, net profit (loss) and profitability (loss-making) of operating activities of the engineering industry as a whole and in the context of types

(убыточности) операционной деятельности машиностроительной отрасли в целом и в разрезе ее видов производств в течение 2013–2018 гг. Выявлено, что по всем направлениям машиностроения в период 2013–2017 гг. наблюдалось падение их доли в общем объеме промышленного производства, хотя в денежном выражении производство и реализация машиностроительной продукции росли с 2015 года. Удельный вес реализованной машиностроительной продукции в общем объеме реализованной промышленной продукции за 2013–2016 гг. снижался с 8,6 % до 6,1 %, а в 2017–2018 гг. вырос до 6,9 %. Определено, что кризис 2014 года существенно повлиял на результативность деятельности предприятий машиностроения: финансовые результаты резко снизились до отрицательного значения, размер чистой прибыли колебался в соответствии с финансовыми результатами, операционная деятельность была убыточной. Однако начиная с 2015 года машиностроительные предприятия смогли адаптироваться к рыночным и политическим изменениям, нарастить объемы производства и увеличить рентабельность деятельности, в первую очередь те, которые заняты производством компьютеров, электронной и оптической продукции и электрооборудования. Так, в 2014 году убытки получили как предприятия промышленности вообще, так и машиностроение в частности, в 2015 году прибыль имели только предприятия по производству компьютеров, электронной и оптической продукции, а в 2016 году к ним присоединились предприятия по производству машин и оборудования; в 2017 году прибыль получили предприятия всех направлений машиностроения, а в 2018 году прибыль всей машиностроительной промышленности выросла на 88,5 %. Соответственно, в 2015–2017 годах произошел динамичный рост рентабельности операционной деятельности до 9,8 %, хотя в 2018 году наблюдается ее снижение на 13,3 %. Наибольшую рентабельность операционной деятельности имеют предприятия по производству компьютеров, электронной и оптической продукции и электрооборудования.

Ключевые слова: оценка, результативность, машиностроение, динамика, производство, реализация, финансовые результаты, чистая прибыль, рентабельность, операционная деятельность.

Рис.: 6. **Табл.:** 6. **Библ.:** 12.

Цыганова Александра Сергеевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра учета и экономического анализа, Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова (просп. Героев Украины, 9, Николаев, 54025, Украина)

E-mail: cigalserg@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0929-1436>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/W-1210-2017>

Бурлан Светлана Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, профессор кафедры учета и аудита, Черноморский национальный университет имени Петра Могилы (ул. 68 Десантников, 10, Николаев, 54003, Украина)

E-mail: audit.svetla@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1838-6891>

Каткова Наталья Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, профессор кафедры учета и экономического анализа, Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова (просп. Героев Украины, 9, Николаев, 54025, Украина)

E-mail: nataliavkatkova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6199-4841>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/U-1777-2017>

of production for 2013–2018. It is revealed that in all areas of engineering industry in the period 2013–2017 their share in the total volume of industrial production fell, although, in monetary terms the manufacturing and sales of engineering products has been growing since 2015. The proportion of sold engineering products in the total volume of sold industrial products for 2013–2016 decreased from 8.6 % to 6.1 %, and in 2017–2018 it rose to 6.9 %. It is determined that the 2014 crisis significantly affected the performance of engineering enterprises: financial results sharply decreased to negative values, the net profit value fluctuated depending on the financial results, operating activities were unprofitable. However, starting from 2015, engineering enterprises were able to adapt to the market and political changes, increase their production volumes and profitability, primarily those engaged in the production of computers, electronic and optical products, and electrical equipment. Thus, in 2014, all industrial enterprises including engineering ones suffered losses; in 2015, only enterprises engaged in the production of computers, electronic and optical products gained profit, and, in 2016, enterprises engaged in the production of machinery and equipment joined them; in 2017, enterprises of all areas of engineering gained profit; in 2018, the profit of the entire engineering industry grew by 88.5 %. Accordingly, in 2015–2017, there observed a dynamic growth in the profitability of operating activities to 9.8 %, although in 2018 there was a decrease by 13.3 %. Enterprises engaged in the production of computers, electronic and optical products, and electrical equipment had the highest operating profit.

Keywords: assessment, performance, engineering, dynamic patterns, production, sales, financial results, net profit, profitability, operating activities.

Fig.: 6. **Tabl.:** 6. **Bibl.:** 12.

Tsyhanova Oleksandra S. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting and Economic Analysis, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (9 Heroiv Ukrainy Ave., Mykolayiv, 54025, Ukraine)

E-mail: cigalserg@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0929-1436>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/W-1210-2017>

Burlan Svitlana A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and Auditing, Petro Mohyla Black Sea National University (10 68 Desantnykiv Str., Mykolayiv, 54003, Ukraine)

E-mail: audit.svetla@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1838-6891>

Katkova Natalia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and Economic Analysis, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (9 Heroiv Ukrainy Ave., Mykolayiv, 54025, Ukraine)

E-mail: nataliavkatkova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6199-4841>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/U-1777-2017>

Постановка проблеми. Провідну роль у забезпеченні зростання економіки країни відіграє промисловість, до складу якої входить машинобудування. Воно є фундаментом економічного потенціалу країни, від рівня ефективності діяльності підприємств якої залежить стан соціально-економічного розвитку України. На сьогодні машинобудування потребує інтенсивного відновлення та розвитку, що актуалізує постійний моніторинг економічного стану і прибутковості діяльності підприємств машинобудівної галузі, визначення проблемних аспектів і формування напрямів їх подальшого усунення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічний стан машинобудівної галузі протягом останнього десятиріччя висвітлювався в численних працях вітчизняних учених та дослідників. Зокрема, у роботах Бондаря В. Ю. [1], Гусевої О. Ю. та Яковчука А. М. [2], Буздигана М. О. [3] проведено аналіз структури машинобудівної галузі України та діяльності українських машинобудівних підприємств; Сак Т. В. [4] діагностує причини кризи на них. Своєю чергою, на основі проведених досліджень Крамаренко І. С., Хмелик О. А. [5], Мазуренко О. Р. [6], Державська А. В. і Круш П. В. [7], Яковлев В. І. [8], Сакун Л. М. і Веденіна Ю. Ю. [9], Гарматій Н. і Федішин І. [10], Чернобровкіна С. В. [11] визначають тенденції розвитку машинобудівної галузі України в цілому та її підприємств. Зазначені наукові дослідження є достатньо широкими та системними. Проте в умовах нестабільного та мінливого бізнес-середовища необхідним є регулярний аналіз економічного стану та ефективності діяльності підприємств машинобудівної галузі України.

Метою статті є оцінювання результативності діяльності підприємств машинобудівної галузі України.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток галузей промисловості знаходиться в прямій залежності від стану машинобудування, яке визначає рівень науково-технічного прогресу, тому що забезпечує обладнанням всі галузі промисловості. Машинобудування має величезне значення для економіки країни, оскільки від нього залежить рівень розвитку більшості видів господарської діяльності національної економіки. В економічно розвинених країнах частка машинобудівних виробництв складає від 30 до 50 % загального обсягу випуску промислової продукції, що забезпечує технічне переозброєння всієї промисловості кожні 8–10 років. Частка машинобудування в структурі промисловості України у 2018 р. склала 8,2 %; протягом 2013–2017 рр. спостерігалася тенденція зниження частки машинобудівної продукції на 27,3 % (з 11 % до 8 %), а у 2018 р. – незначне зростання на 2,5 % (до 8,2 %) (табл. 1). Очевидно, що в Україні цей показник навіть у відносних величинах в 4 рази менший світового рівня, що є основною причиною відставання української промисловості за технічним рівнем від промислово розвинених країн світу.

У 2013–2014 рр. найбільшу питому вагу у продукції машинобудування займало виробництво автотранспортних засобів, причепів тощо, хоча має місце тенденція щодо зменшення обсягів виготовленої готової продукції. У 2015 р. виробництво машин і устаткування досягло того ж рівня, що й автотранспортне виробництво, і склало 3,1 % у загальному промисловому виробництві, а у 2017–2018 рр. – 2,9 %. За всіма напрямками машинобудування

в період 2013–2017 рр. спостерігався спад питомої ваги у загальному промисловому виробництві, хоча в грошовому вимірнику виробництво машинобудівної продукції зростало з 2015 року. Питома вага реалізованої машинобудівної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції за 2013–2016 рр. знижувалася з 8,6 % до 6,1 %, а протягом 2017–2018 рр. зросла до 6,9 % (табл. 2).

Серед машинобудівної продукції найбільший попит у 2013–2014 рр. та у 2017–2018 рр. мали автотранспортні засоби, причепи і напівпричепи та інші транспортні засоби, а протягом 2015–2016 рр. найчастіше реалізовувалися машини та устаткування. Водночас у 2013 р. спостерігалася зменшення обсягу реалізованої продукції машинобудування за всіма її видами (табл. 3): найбільше – автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів – на 31,7 %, а найменше електричне устаткування – на 1,4 %. Незначне покращення відбулося у 2014 р. – зросли обсяги реалізації комп'ютерів, електронної та оптичної продукції на 8,3 %, а реалізація інших видів машинобудівної продукції продовжувала зменшуватися. У період з 2015–2018 рр. обсяги реалізації всіх видів машинобудівної продукції зростали.

Так, у 2015 р. найбільший попит був на машини і устаткування – їх обсяг реалізації зріс на 25,3 %; у 2016 р. найбільше зросла реалізація комп'ютерів – на 41 %, у 2017 р. – автотранспортних засобів на 46 %; у 2018 р. лідером продажу було електричне устаткування (його об'єм продаж зріс на 29 %).

У 2013 р. фінансові результати машинобудування до оподаткування склали 5526,9 млн грн, а з 2014 р. почалося різке зниження цього показника, який мав від'ємні значення як на підприємствах промисловості взагалі, так і у машинобудуванні зокрема, через політичне та економічне кризисне становище в Україні (табл. 4).

У 2015 р. позитивний фінансовий результат мали лише підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, а у 2016 р. до них приєдналися також і підприємства з виробництва машин і устаткування, що призвело до позитивного результату в цілому в машинобудівній галузі. Період 2017–2018 рр. був прибутковим і для промисловості, і для машинобудування: у 2018 р. відносно 2017 р. позитивні фінансові результати зросли на 79,1 % в цілому в промисловості та на 57,7 % – на машинобудівних підприємствах (рис. 1, рис. 2).

Відповідно до коливань фінансових результатів до оподаткування підприємств машинобудування змінювалися показники чистого прибутку (збитку) протягом 2013–2018 рр. (табл. 5).

У 2013 р. прибуток склав 2768,6 млн грн; 2014 р. був збитковим як для промисловості в цілому, так і для машинобудування; у 2015 р. прибуток мали лише підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, а у 2016 р. до них приєдналися підприємства з виробництва машин і устаткування. У 2017 р. прибуток отримали підприємства всіх напрямів машинобудування, а у 2018 р. прибуток всього машинобудування зріс на 88,5 %: найбільше в напрямку виробництва електричного устаткування (в 5,15 разу), а у виробництві комп'ютерів, машин та автотранспортних засобів – на 34,3 %, 35,6 % та 47,9 % відповідно (рис. 3, рис. 4).

Таблиця 1

Аналіз виробництва продукції машинобудування

	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	млн грн	у % до підсумку	млн грн	у % до підсумку	млн грн	у % до підсумку	млн грн	у % до підсумку	млн грн	у % до підсумку	млн грн	у % до підсумку
Промисловість	1264071,1	100	1334068,4	100	1606440,7	100	1920255,3	100	2461939,0	100	2797283,3	100
Машинобудування	139310,2	11,0	121350,8	9,1	135506,0	8,4	158933,0	8,3	196375,4	8,0	228961,9	8,2
темп приросту до попереднього року, %	-18,0	-13,5	-12,9	-17,3	11,7	-7,7	17,3	-1,2	23,6	-3,6	16,6	2,6
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	9945,7	0,8	9789,1	0,7	9732,6	0,6	14575,0	0,8	15401,0	0,6	19545,9	0,7
темп приросту до попереднього року, %	10,2	18,4	-1,6	-12,5	-0,6	-14,3	49,8	33,3	5,7	-25	26,9	16,5
виробництво електричного устаткування	24927,6	2,0	22732,2	1,7	26139,7	1,6	30600,3	1,6	37657,2	1,5	46601,3	1,7
темп приросту до попереднього року, %	-3,7	3,2	-8,8	-15	15,0	-5,9	17,1	0,0	23,1	-6,3	23,8	13,3
виробництво машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань	43245,9	3,4	40702,0	3,1	49179,3	3,1	59255,4	3,1	71864,3	2,9	80464,1	2,9
темп приросту до попереднього року, %	-6,2	-1,6	-5,9	-8,8	20,8	0,0	20,5	0,0	21,3	-6,5	12,0	0
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	61191,0	4,8	48127,5	3,6	50454,4	3,1	54502,3	2,8	71452,9	2,9	82350,5	2,9
темп приросту до попереднього року, %	-31,1	-27,9	-21,3	-25	4,8	-13,9	8,0	-9,7	31,1	3,6	15,3	0

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Таблиця 2

Аналіз обсягу реалізованої машинобудівної продукції

Показник	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %	млн грн	частка, %
Промисловість	1322408	100	1428839	100	1776603,7	100	2158030	100	2625863	100	3018088	100
Машинобудування	113926,6	8,6	101924,7	7,1	115261,7	6,5	131351,8	6,1	168281,9	6,4	207204,1	6,9
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	7508,7	0,6	8133,4	0,6	8772,9	0,5	12366,1	0,6	13783,3	0,5	16740,3	0,6
виробництво електричного устаткування	21832,4	1,6	21005,7	1,5	24038,5	1,3	26594,6	1,2	32986,9	1,2	42558,8	1,4
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	34782,4	2,6	33524,8	2,3	41998	2,4	50105,3	2,3	59767,7	2,3	69726,5	2,3
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	49803,1	3,8	39260,8	2,7	40452,3	2,3	42285,8	2,0	61744	2,4	78178,5	2,6

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Таблиця 3

Аналіз темпу приросту обсягу реалізованої машинобудівної продукції, %

Показник	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	об'єм реалізації	частка, %	об'єм реалізації	частка, %	об'єм реалізації	частка, %	об'єм реалізації	частка, %	об'єм реалізації	частка, %	об'єм реалізації	частка, %
Машинобудування	-18,9	-16,5	-10,5	-17,4	13,1	-8,5	14	-6,2	28,1	4,9	23,1	7,8
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	-4,7	0	8,3	0	7,9	-16,7	41	20	11,5	-16,7	21,5	20
виробництво електричного устаткування	-1,4	0	-3,8	-6,3	14,4	-13,3	10,6	-7,7	24	0	29,0	16,7
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	-7,4	-7,1	-3,6	-11,5	25,3	4,3	19,3	-4,2	19,3	0	16,7	0
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	-31,7	-28,3	-21,2	-28,9	3	-14,8	4,5	-13	46	20	26,6	8,3

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Таблиця 4

Фінансові результати підприємств машинобудування до оподаткування за видами

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Промисловість, млн грн	13698,3	-166414	-181361	-7569,6	87461,7	156686
Машинобудування, млн грн:	5526,9	-20501,5	-12651,6	1696,2	9770	15403,1
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	308,7	-1615,1	783,4	1701,5	1817,3	2393,3
виробництво електричного устаткування	806,4	-4413,2	-4133,4	-136,5	1072,8	4771,1
виробництво машин і устаткування, не віднесене до інших угруповань	1368,7	-3890,9	-2802,6	1519,1	1711,9	1821
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	3043,1	-10582,3	-6499	-1387,9	5168	6417,7

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Фінансовий результат, млн грн

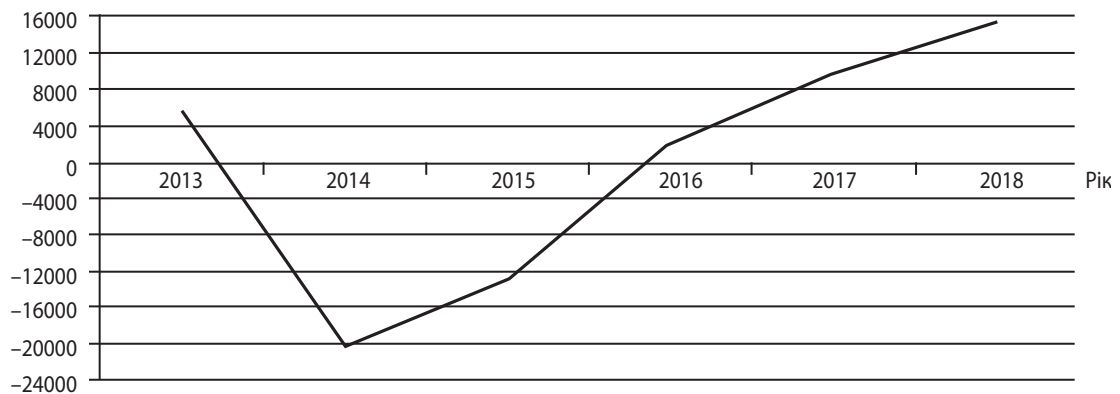

Рис. 1. Динаміка фінансових результатів підприємств машинобудування до оподаткування (млн грн)

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Фінансовий результат, млн грн

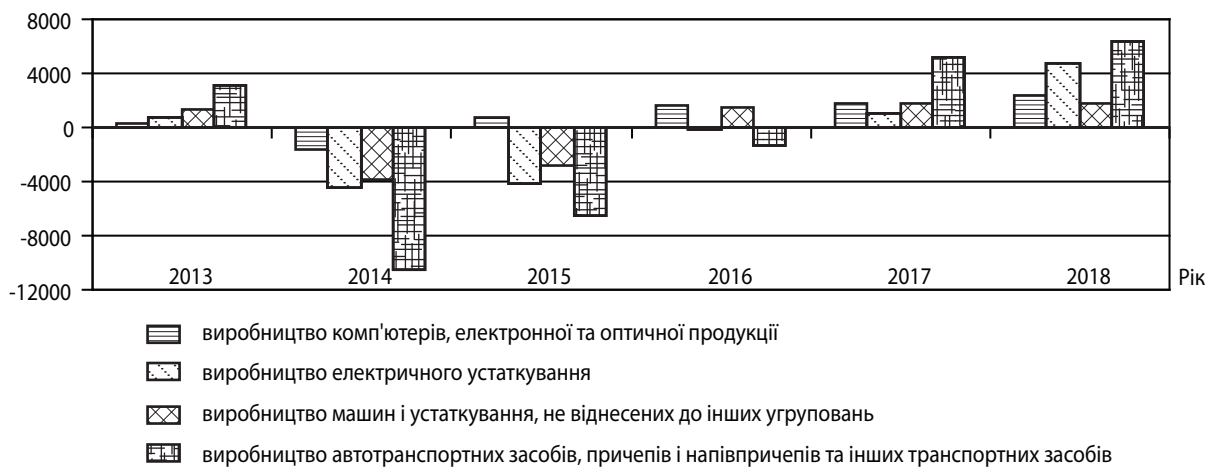

Рис. 2. Динаміка фінансових результатів підприємств машинобудування до оподаткування за видами (млн грн)

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Чистий прибуток (збиток) підприємств машинобудування за видами

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Промисловість, млн грн	-4181,1	-178731	-188268	-24724,7	56124,0	112728
Машинобудування, млн грн:	2768,6	-22380,2	-15374	-732,2	6119,7	11536,4
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	199,4	-1759,1	585,4	1363,2	1469,7	1973,9
виробництво електричного устаткування	506,2	-4693,9	-4391,7	-428,9	746,1	3847,0
виробництво машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань	759,9	-4425,7	-3606,5	483,4	463,4	628,4
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	1303,1	-11501,5	-7961,2	-2149,9	3440,50	5087,1

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Чистий прибуток, млн грн

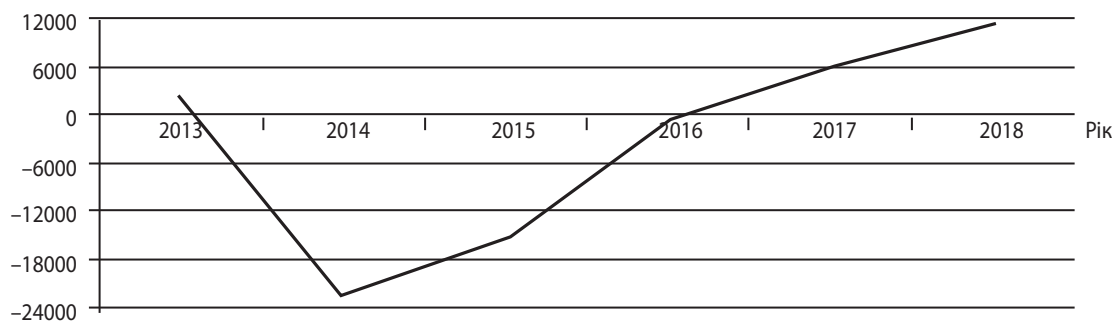

Рис. 3. Динаміка чистого прибутку (збитку) машинобудування

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Чистий прибуток, млн грн

Рис. 4. Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств машинобудування за видами

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

Ефективність формування прибутку характеризує як його абсолютна сума, так і ряд відносних показників рентабельності. Рентабельність операційної діяльності підприємств машинобудування показує, скільки прибутку припадає на 1 грн понесених операційних витрат, тобто

вигідність для підприємства виробництва продукції машинобудування, та визначається як відношення прибутку від операційної діяльності до величини операційних витрат. За період 2013–2018 рр. показник рентабельності машинобудування в цілому мав значні коливання (табл. 6).

Таблиця 6

Рентабельність (збитковість) операційної діяльності підприємств машинобудування за видами

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Промисловість, %	3	1,6	0,9	4,2	6,8	6,3
Машинобудування, %:	6,6	-2,4	3,4	8,0	9,8	8,5
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	4,2	-8	6,3	12,0	13,3	13,3
виробництво електричного устаткування	8,2	-2,9	-1,5	8,1	7,1	13,1
виробництво машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань	5,4	-1,4	3,2	8,2	7,8	5,8
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	7,2	-1,6	5,5	6,9	12,6	7,8

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

В результаті, протягом 2013–2018 рр. рентабельність операційної діяльності підприємств машинобудування зростає з 6,6 % до 8,5 % (або на 28,8 %): в 2014 р. діяльність машинобудівних підприємств та всієї галузі була збитковою (-2,4 %); в 2015–2017 рр. відбулося динамічне зростання показника до 9,8 %, а в 2018 р. спостерігається його зниження на 13,3 % (до 8,5 %) (рис. 5).

Подібна ситуація склалася і на підприємствах з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції: у 2014 р. показник збитковості найбільший серед машинобудівних підприємств, до 2017 р. відбувається зростання показника рентабельності операційної діяльності до 13,3 %, що в 3,2 разу перевищує значення 2013 р., і в 2018 р. не змінюється. На підприємствах з виробництва

Рентабельність, %

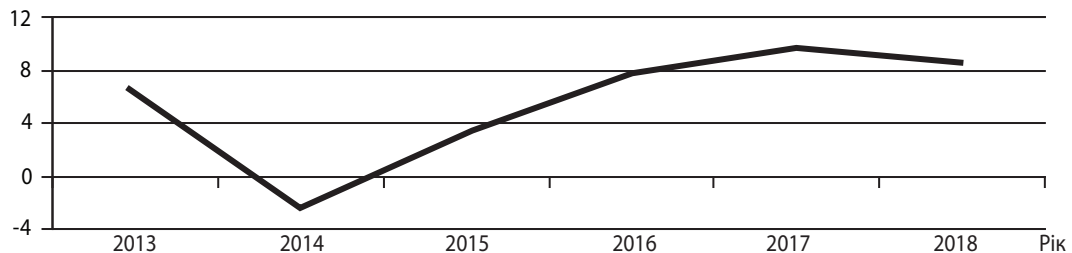

Рис. 5. Динаміка показника рентабельності (збитковості) операційної діяльності машинобудування

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів показник рентабельності найвищий у 2017 р. і складає 12,6 %, що на 75 % вище 2013 р., але у 2018 р. спостерігається його зниження на 38,1 %. У 2016 р. показник рентабельності був високим на підприємствах з виробництва машин і устаткування і складав 8,2 %, а протягом 2017–2018 рр. почав знижуватися до значення 5,8 % (або на 29,3 %). Період 2014–2015 рр. був збитковим для підприємств з виробництва електричного устаткування, а у 2018 р. рентабельність операційної діяльності досягла найвищого значення – 13,1 %, що на 59,7 % вище 2013 р., та посіла друге місце серед машинобудівних підприємств після виробників комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (рис. 6).

Висновки. Аналіз діяльності підприємств машинобудівної галузі України протягом 2013–2018 рр. показав, що криза 2014 р. суттєво вплинула на її результативність: фінансові результати різко знизилися до від'ємного значення та лише у 2016 р. досягли позитивних значень, та почали зростати; розмір чистого прибутку коливався відповідно до фінансових результатів; операційна діяльність була збитковою, але починаючи з 2015 р. її рентабельність динамічно зростала. Підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, порівняно з іншими напрямками машинобудування, найшвидше адаптувалися до негативного бізнес-середовища та мали прибуткову діяльність і високу рентабельність операційної діяльності.

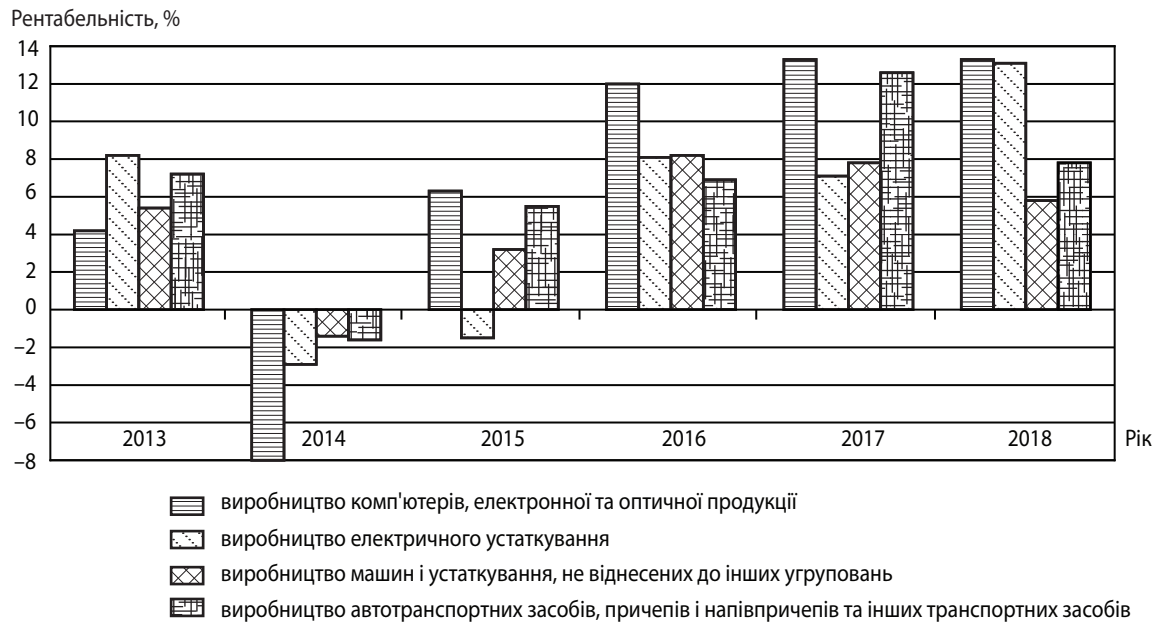

Рис. 6. Динаміка показника рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств машинобудування за видами

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В. Ю. Аналіз позицій українських підприємств у світовому експорті машинобудівної продукції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 13. С. 58–61.
2. Гусева О. Ю., Яковчук А. М. Стан та структура машинобудівної галузі України в умовах глобальних економічних трансформацій. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 4 (22). С. 26–33.
3. Буздиган М. О. Аналіз діяльності підприємств машинобудівної галузі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 25. Ч. 1. С. 30–34.
4. Сак Т. В. Діагностика причин кризи машинобудівних підприємств України. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 604–611.
5. Крамаренко І. С., Хмелик О. А. Дослідження та тенденції сучасного стану інноваційного розвитку машинобудівних підприємств України. *Економіка та держава*. 2020. № 1. С. 73–77.
6. Мазуренок О. Тенденції розвитку машинобудівної галузі України в аспектах державної політики. *Схід. Економічні науки*. 2018. № 2 (154). С. 19–24.
7. Державська А. В., Круш П. В. Сучасний стан галузі машинобудування та тенденції її розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 21. Ч. 1. С. 69–73.
8. Яковлев В. І. Тенденції розвитку машинобудівної галузі України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 31. С. 31–36.
9. Сакун Л. М., Веденіна Ю. Ю. Сучасні проблеми розвитку машинобудівних підприємств України та шляхи їх подолання. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 32. С. 201–207.
10. Гарматій Н., Федішин І. Динаміка та перспективи розвитку машинобудування України. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 2. С. 52–62.

11. Чернобровкіна С. В. Аналіз діяльності машинобудівної галузі України. *Modern Economics*. 2019. № 14. С. 290–295. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/14-2019/chernobrovkina.pdf>

12. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html

REFERENCES

Bondar, V. Yu. "Analiz pozytsii ukrainskykh pidpriemstv u svitovomu eksporti mashynobudivnoi produktsii" [Analysis of the Position of Ukrainian Enterprises in the World Export of Machine-building Products]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 13 (2018): 58-61.

Buzdyhan, M. O. "Analiz diialnosti pidpriemstv mashynobudivnoi haluzi Ukrainy" [Analysis of Activity of Enterprises of Machine-building Industry of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 1, no. 25 (2019): 30-34.

Chernobrovkina, S. V. "Analiz diialnosti mashynobudivnoi haluzi Ukrainy" [Analysis of Activity of Machine-building Industry of Ukraine]. *Modern Economics*. 2019. <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/14-2019/chernobrovkina.pdf>

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html

Derzhavska, A. V., and Krush, P. V. "Suchasnyi stan haluzi mashynobuduvannia ta tendentsii yii rozvytku" [The Current State of the Engineering Industry and Trends in its Development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 1, no. 21 (2018): 69-73.

Harmatii, N., and Fedyshyn, I. "Dynamika ta perspektyvy rozvytku mashynobuduvannia Ukrainy" [Dynamics and Prospects of Development of Mechanical Engineering of Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 2 (2019): 52-62.

Husieva, O. Yu, and Yakovchuk, A. M. "Stan ta struktura mashynobudivnoi haluzi Ukrainy v umovakh hlobalnykh ekonomichnykh transformatsii" [State and Structure of Machine-building Industry of Ukraine in the Conditions of Global Economic Transformations]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, no. 4 (22) (2017): 26-33.

Kramarenko, I. S., and Khmelyk, O. A. "Doslidzhennia ta tendentsii suchasnoho stanu innovatsiinoho rozvytku mashynobudivnykh pidpriemstv Ukrainy" [Research and Trends of the Current State of Innovative Development of Machine-building Enterprises of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 1 (2020): 73-77.

Mazurenok, O. "Tendentsii rozvytku mashynobudivnoi haluzi Ukrainy v aspektakh derzhavnoi polityky" [Tendencies of Development of Machine-building Industry of Ukraine in Aspects of State Policy]. *Skhid. Ekonomichni nauky*, no. 2 (154) (2018): 19-24.

Sak, T. V. "Diahnostyka prychn kryzy mashynobudivnykh pidpriemstv Ukrainy" [Diagnosis of Causes of Crisis of Machine-building Enterprises of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 19 (2018): 604-611.

Sakun, L. M., and Viedienina, Yu. Yu. "Suchasni problemy rozvytku mashynobudivnykh pidpriemstv Ukrainy ta shliakhy yikh podolannia" [Modern Problems of Development of Machine-building Enterprises of Ukraine and Ways of Overcoming Them]. *Infrastruktura rynku*, no. 32 (2019): 201-207.

Yakovlev, V. I. "Tendentsii rozvytku mashynobudivnoi haluzi Ukrainy" [Trends of Development of Machine-building Industry of Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 31 (2018): 31-36.

Стаття надійшла до редакції 29.01.2020 р.